

Андрей Тихомиров

Эронӣ миллатҳо

*Муҳоҷирати
ҳинду-аврупоӣ*

Андрей Тихомиров

Эронй миллатхо.

Мухочирати хинду-аврупой

«Издательские решения»

Тихомиров А.

Эронӣ миллатҳо. Муҳочирати ҳинду-аврупоӣ / А. Тихомиров —
«Издательские решения»,

ISBN 978-5-44-980892-9

Китоб дар бораи ҳаракатҳои қадимаи муҳочирони халқҳои Эрон пас аз тарки
ватани аҷдодии ҳинду-аврупоӣ — минтақаи дашти Уралҳои ҷанубӣ — Баҳри
Сиёҳ нақл мекунад.

ISBN 978-5-44-980892-9

© Тихомиров А.
© Издательские решения

Содержание

Халқҳои ҳинду-аврупой	6
Конец ознакомительного фрагмента.	17

Эронй миллатхо Мухочирати хинду-аврупой

Андрей Тихомиров

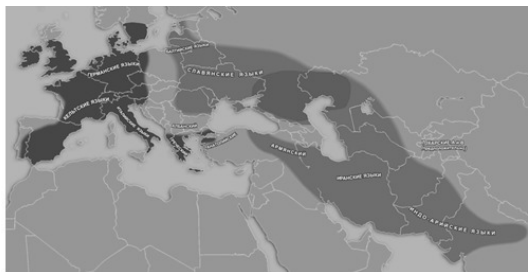
© Андрей Тихомиров, 2020

ISBN 978-5-4498-0892-9

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

Халқҳои ҳинду-аврупой

Забонҳои ҳинду-аврупой – яке аз калонтарин оилаҳои забон дар ҷаҳон, ки гурӯҳҳои зеринро дар бар мегирад: Хито-Лувӣ ё Анатолия; Ҳинду-ориёӣ ё хиндӣ; Эронӣ Арманӣ Фригия; Юнонӣ Тракий; Албания; Иллириан; Венетикӣ Итолиё Роман Селтик Олмон балтӣ; Славянӣ Токарӣ; Тақрибан дар ҳамаи қитъаҳои аҳолинишини Замин муаррифӣ шуда, шумораи баромадкунандагон беш аз 2,5 миллиардро ташкил медиҳад. Мувофиқи ақидаи забоншиносони муосир, он як қисми макро-оилаи забонҳои ностратикӣ, забони ҳинду аврупой мебошад, мувофиқи фарзияи олими Дания Ҳ. Педерсен, ки аз ҷониби В. М. Иллич-Свитич ва С. А. Старостин, як қисми ностратикӣ (аз лотинии *poster* – мо) забонҳои макро-оилаи забонҳо мебошад, ки дар байни онҳо *ū* ба забонҳои Картелянӣ (Гурҷистон, Мингрелян, Чан, Сван), ки мисли *ū* аблаут доранд (садохои ҷойгузирро дар ҳамон морфема доранд). Забоншиноси даниягӣ Ҳ. Педерсен дар як вақт дар бораи пайванди генетикии забонҳои якҷанд оилаҳои калонтарин, ки бо ҳам робита надоштанд, фарзия гузошт. Тадқиқотҳои илмӣ омезиши омезиши омезиши забонҳои ҳинду-аврупой, семитӣ, хамитӣ, уралӣ, олтой ва баъзе забонҳоро нишон доданд. Ин макрофилм дар палеолити болоӣ дар қаламрави Осиёи Ҷанубӣ ва минтақаҳои атрофи он ба вуҷуд омадааст. Ҳангоми хуруҷи охири пирахҳои *Wurm* ва гармшавии иқлим дар мезолит, қabilaҳои ностратикӣ дар саросари қаламрави Осиё ва Аврупо маскан гирифтанд; онҳо канорагирӣ карданд ва қисматҳои қabilaҳои қаблан зиндагӣшударо аз худ карданд. Дар ин раванди таърихӣ қabilaҳои ностратӣ як қатор минтақаҳои дурдастро ташкил карданд, ки дар онҳо ташкили оилаҳои махсуси забон оғоз ёфт. Бузургтарин онҳо, ҷомеаи забонҳои ҳинду-аврупой дар қаламрави Урали ҷанубӣ ва баъдан дар «Дашти бузург» – аз Олтой то баҳри Сиёҳ ба ташаккул ёфтанд.

Минтақаҳои ҳинду-аврупоии Кентум (кабуд) ва Сатем (сурх). Минтақаи тахминии аввалини мохвора бо сурх бо дурахшон нишон дода шудааст. Шӯъбаи *Kentum-satem isogloss* дар оилаи забони ҳинду аврупой номида мешавад, ки ба таҳаввулҳои се қатори хуруфҳои дорсалӣ, ки барои забони пра-ҳиндуаврупой (PIE), *k-W (labio-velar), *k (velar) ва *k; (палата). Истилоҳот аз калимаҳои иборатанд, ки рақамии «сад» -ро дар забонҳои намоёндагии ҳар як гурӯҳ ташкил медиҳанд (*centum* Latin ва *Avestan satem*).

Тадқиқотҳои археологӣ нишон медиҳанд, ки ватани аврупоиёни ҳинду аврупой минтақаи Урали ҷанубӣ мебошанд, ки дар онҳо як гурӯҳи ягонаи забон ташкил ёфтаанд. Забонҳои ҳинду аврупой дар замонҳои қадим ташаккул ёфтаанд ва аз забони ягонаи ҳинду-аврупой, ки гуёндагони онҳо тақрибан 5—6 ҳазор сол пеш зиндагӣ мекарданд. Соли 1903, Кешав Гангадхар Тилак (1856 – 1920 гр.) Китоби «Хонаи Арктика дар Ведас» -ро навишт. Дар он, вай таъкид кард, ки Ведаҳо танҳо дар Арктика буда метавонанд ва варварҳои ориёӣ (ҳинду-аврупой) онҳоро пас аз оғози охири давраи яхбандӣ ба ҷануб оварданд. Дар худуди Урали Ҷанубӣ эътиқодҳои қадимӣ ташаккул ёфтаанд, ки асоси динҳои минбаъда гаштанд: Ведизм ва Маздаизм, ки дар навбати худ аз эътиқоди ибтидоӣ пайдо шуданд. Қарзҳо аз ҳамдигар ва аз эътиқоди

қаблӣ, бо назардошти шароити мушаххаси мавҷудияти инсон, намояндагӣ ва ғояҳои гуногун эҷод мешаванд, аз қабилӣ: Ведизм – Браҳманизм – Ҳиндуизм, дар асри VI пеш аз милод. Буддизм ва дайнизм ҳамчун як муқовимат ба браҳманизм, ки системаи кастаро муқаддас мекунанд, дар Ҳиндустон ба вучуд омадааст. Зардуштӣ – митраизм дар Эрон (калимаи «Эрон» ба калимаи «Ариан» бармегардад ва дар навбати худ ба калимаи «Ариас» – «рам, ария», дар лотинӣ «арус», «ҳайвони тотемии қадимии сокинони Урали Чанубӣ») Иудаизм – Насроният – Ислом дар Осиёи Хурд, Синтоизм дар Чопон, Даосизм ва Конфуцийизм дар Хитой.

Гармии тадриҷӣ боиси об шудани пирияхҳо гардид, ки ба шимол омадаанд ва замин ба ҳаёт бедор шуд, навдаҳои чавон пайдо шуданд – растаниҳо, онҳоро аз ҷониби ҳайвонҳо, ки ҳамроҳ бо обшавии пирияхҳо муҳоҷират мекарданд, меҳӯрданд. Шикорчиёни ибтидоӣ, ки ҳайвоноти муҳоҷирати рои шикор мекарданд ҳайвонҳоро пайравӣ мекарданд. Қаторкӯҳи Урал маркази пирияхи Урал буд ва ях аз кӯҳҳо аз қаторкӯҳҳо дар даштҳои вулқонҳо гарм шуда, баҳрҳо ва кӯлҳо ташкил карданд, пирияхҳои кӯҳҳои Урал ба укёнуси яхбандӣ дар Укёнуси Аркти оварданд. Пирияхҳои қадимӣ дар шимолӣ Кӯҳҳои Урал: дар Уралҳои кутбӣ ва Субполярӣ ба таври равшантар ифода ёфтаанд. Дар ҳолоцен (15—10 ҳазор сол пеш, давраи пас аз он) бо сабаби гармшавии назарраси иқлим, андозаи пирияхи плейстоцени қадимӣ (ҷорӣ поёнӣ) якбора кам шуд. Дар айни замон, аксар пирияхҳои Урал нопадид мешаванд. Сардиҳои нав дар Урал дар давраи ба ном Атлантика (нимаи ҳазорсолаи пеш аз милод – 3—4 асри пеш аз милод) ба пайдоиши пирияхҳои нав, ки пеш аз замони муосир буданд, оварда расониданд.

Европаҳои қадимии ҳинду аврупой деҳаҳои маҳсуси пӯшида бунёд мекунанд. Аврупойи ҳинду-аврупой маъданҳои маъдани ботлоқ ва оҳан гудозишро аз онҳо омӯхтанд. Оҳан барои онҳо металли арзон ва арзон буд. Оҳанҳои оҳан назар ба мис ва биринҷӣ васеътаранд ва бинобар ин ҳеҷ монополия дар ин металл ба вучуд наомадааст: маъданҳои он ба миқдори зиёд зери таъсири микроорганизмҳо дар ботлоқҳо ва дигар обанборҳои мавҷуда ба вучуд омадаанд. Масоҳати кӯчдиҳии ориёҳо танҳо бо фаровонии кӯлҳо ва ботлоқзорҳо тавсиф мешуд. Оҳан ба осонӣ истихроҷ карда мешуд, аммо коркарди он ва коркарди он малакаҳои муайяно талаб мекард, ки ба рушди васеи оҳангарӣ ва дигар хунароҳо тақдир тоза бахшид. Воситаҳои оҳанин биринҷии мулоимро иваз карданд ва ниҳоят сангро иваз карданд. Тавассути истифодаи доғҳои оҳанӣ, шудгор, қитъаҳо ва табарҳое, ки барои пешбурди хоҷагии сӯзонанда заруранд, кишоварзии ориёӣ ба шиддат рушд кард. Ҳисоббаробаркунӣ дар ҳама ҷо ба вуқӯъ пайваст, ки байни онҳо муддати тӯлонӣ мубодилаи тичорӣ ба роҳ монда шуд.

Маъноии умумии ин ҷо эҳтимолан дар зерин буд. Арияхҳои қадим ин заминҳои ботлоқро барои ба даст овардани маъдан истифода бурданд, вақте ки он маъданро гум кард, деҳаҳо сӯхта шуданд ва ҷоҳо пур карда шуданд. Аз ин рӯ, деҳаҳо тақрибан 100—200 сол вучуд доштанд. Хӯроки асосии ин пинҳон доштани сирри технологияҳо (ноу-хау) оид ба истеҳсоли маҳсулоти гуногуни металлӣ бо истифодаи усулҳои металлургӣ буд, то ки қаблаҳои дигар дар бораи он огоҳ набошанд ва рақобатро тарк кунанд.

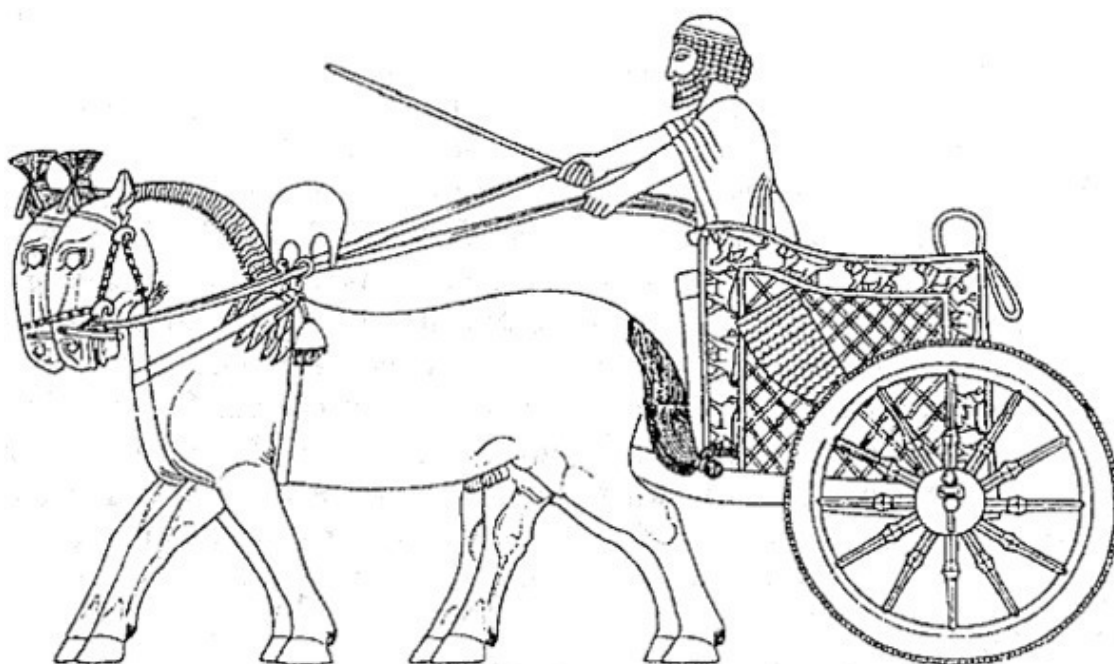
Тибқи як гипотеза, ориёиёни қадим аз даштҳои ҷануби Урал ба воситаи ҷануби Украина, нимҷазираи Балкан то Микени ва сипас ба Эрон ва Ҳиндустон ҳаракатҳои бузург карданд. Ин мумкин аст, ки онҳо он қасоне буданд, ки ба Мусенае ва Осиёи Хурд фарҳанги аспарварӣ оварданд, ки қаблан маълум набуданд, санъати тайёр кардан ва истифодаи аробаҳои ҷангӣ. Қадимтарин ароба дар ҷаҳон аз фарҳанги Аркайм пайдо шудааст (то соли 2026 пеш аз милод).

Аробаҳо ва тасвири аспҳо аз Аркайм (1, барқарорсозӣ), Персеполис (2 Эрон), Миср (3), Сумер (4):

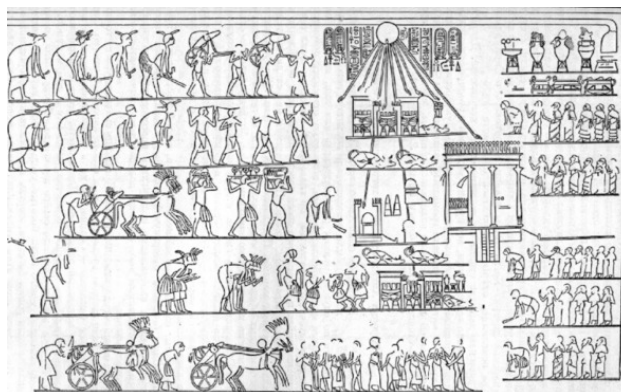
(1)

(2)

(3)

(4)

Тақрибан 4 ҳазор сол пеш қабилаҳои ҳинду-аврупоӣ ё баъд ориёӣ вагани худро дар ҷануби муосири Русия тарқ карданд. Баъзе аз онҳо ба ҷануб ба заминҳои, ки акнун дар ҳудуди Эрон воқеъ аст ва баъдан ба Ҳиндустон кӯчиданд. Дигарон ба Анатолу (қаламрави Туркияи муосир) кӯчиданд.

Аз ҳазорсолаи III пеш аз милод д. то асри VII пеш аз милод д. мухочирати калони халқҳо аз Шарқи Наздик ба Осиёи Марказӣ, Ҳиндустон дар мавҷҳо сурат мегирад. Дар Урали Ҷанубӣ (минтақаҳои Челябинск ва Оренбург, Башқуртистон, Қазоқистони Шимолӣ) як фарҳанги маъруфи бостоншиносӣ мавҷуд аст, ки дахҳо ёдгориҳои ба ҳам монандро дорад, ки ба номи маъруфттарин шаҳрак – фарҳанги Аркайм (дар Аркаи вилояти Челябинск, дар айни замон 26 шаҳр ва деҳот мавҷуданд) Челябинск, вилоятҳои Оренбург, Башқортостан ва шимолӣ Қазоқистон). «Кишварҳои шаҳрҳо» дар вилояти Челябинск, вилояти Оренбург, Башқортостан Федератсияи Русия ва Қазоқистони шимолӣ ҷойгир шудаанд. Маҳалҳои аҳолинишин бо масофаи диаметри 350 км паҳн шудаанд. Истилоҳи «Кишвар» ин макони ҷойгиршавии шаҳрҳои бехтарин тавсиф мекунад. Илова бар он, ки ҳамаи шаҳрҳои ёфтшуда дар як вақт дар як вақт зич ва бо услуби якхелаи меъморӣ сохта шудаанд ва бо истифодаи ҳамон як роҳи муҳандисӣ, маводҳои шабех ва дигар хосиятҳои ҳамбастагӣ низ намоёнанд. Шаҳрҳои фарҳанги Синташта дар байни мардумони як этнос зиндагӣ мекарданд (ба кавказҳо тааллуқ доштанд) ва чунин фаъолиятҳои хоҷагидорӣ доштанд. Синну соли ёдгорӣ аз ҳама ҷавонтарини онҳо 3700 аст.

Аркайм аз ҷарҳи азиме иборат аст, ки диаметри 180 метр бо ду давраҳои деворҳои пурқувват: беруна ва дохилӣ мебошад. Девори берунии ғафсии панҷ метр, ки аз хок сохта шудааст ва галереяи дохилӣ дорад, махсусан таъсирбахш аст. Аз берун дар атрофи девор як ҷоҳи калон пайдо шуд. Оғоз дарунӣ бо фарши рӯйпӯш фаро гирифта шудааст, ки эҳтимолан

каналлизатсияи тӯфон аст. Аз деворҳо то майдони марказӣ хонаҳо буданд. Ин хонаҳо хеле калон буданд: дарозии то 20 метр ва бараш бештар аз 6 метр, ба гуфтаи мутахассисон, метавонад то 50 нафар барои истиқоматгоҳ ҷойгир шаванд. Дар ҳар як хона оташдонҳо, чоҳҳо, чоҳҳо барои ғизо, хучраҳо барои оилаҳои алоҳида мавҷуд буданд. Бо фарши қабати тунуки оҳақ фаро гирифта шуда буд. Дар маҷмӯъ, дар ин шаҳрак то дуҷумм ҳазор нафар зиндагӣ мекарданд. Сокинон ҷорвои калони шохдор, алалхусус аспҳо доштанд – борик, лоғар, тез, аробаҳои ҷангӣ, ин «танкҳои» қадимаи биёбони Евразия. Дар истехсоли маҳсулоти биринҷӣ дараҷаи баланди комилият ба даст оварда шудааст. Боварӣ доранд, ки онҳо аз ин ҷо ба ҷойҳои хеле дур паҳн мешаванд. Аксар донишмандон чунин меҳисобанд, ки онҳо ориёӣҳои қадимӣ, ҳиндуҳо, яъне мардумони гурӯҳи забонҳои эронӣ мебошанд.

Кушодани ёдгориҳои ин навъи баҳс боиси он шуд, ки ин сохторҳо ҷӣ гунаанд. Баъзе муҳаққиқон чунин меҳисобанд, ки ин корвонсарой аст – қалъае, ки дар он корвонҳо бо маъдани мис аз кони бойи Таш-Казган паноҳ бурда буданд. Далелҳо нишон медиҳанд, ки онҳо дар ду занҷир ҷойгир шудаанд, ки аз шимол ба ҷануб дар масофаи тақрибан 50 км аз ҳамдигар, яъне як рӯз мегузаранд. Дигарон мегӯянд, ки ин марказҳои мазҳабӣ мебошанд, ки дар он садҳо нафар доимо зиндагӣ мекарданд: коҳинон, косибон ва посбонон, дигарон бошанд, барои идҳои мазҳабӣ аз як деҳа омадаанд. Дигарон бошанд, онҳоро маъбади динии ориёӣёни қадим меноманд, ки ба эпиканҳои қадимии Ҳиндустон «Авеста» монанданд. Дар қабатҳои қадимтарини авеста – авестаҳо ва инчунин сурудҳои Ригведа (Веда) – заминҳои Урали Ҷанубӣ воқеан зикр карда шудаанд.

Аз Урал то Днепр, мерос аз 3 фарҳанги бостонӣ: ҷоҳи қадимӣ, катакомб ва срубная ба вучуд омадааст. Номи фарҳанг ба тарҳҳои гӯронидашуда хос буд, ки барои ҳар яки онҳо хос буданд (ҷоҳ замин, ҷоҳи катакомбӣ бо ҷоҳи паҳлӯ ва ҷоҳи заминӣ бо хонаи ҷӯбин). Фарҳанги Ямная фарҳанги бостоншиносии охири асри мис – асри биринҷии ибтидоӣ (3600—2300 пеш аз милод) аст. Он қаламравро аз Уралҳои Ҷанубӣ дар шарқ то Днестр дар ғарб, аз Кискавказ дар ҷануб то Волгаи миёна дар шимол ишғол кард. Баъзе аз забонҳои ҳинду-аврупоӣ дар Аврупо дар натиҷаи муҳоҷирати оммавии забонзани proto-забон аз қаламрави аврупоии Русияи муосир ба вучуд омадаанд. Хусусан, дар натиҷаи чунин муҳоҷират, эҳтимолан забонҳои Балтика-Славянӣ, Олмонӣ ва Румӣ ба вучуд омадаанд. Коршиносон бо таҳлили геномҳои 94 нафаре, ки 3—8 ҳазор сол пеш дар Аврупо зиндагӣ мекарданд, ба чунин хулоса омадаанд. Генетика дарёфт кардааст, ки аз 4,5 ҳазор сол пеш сар карда тақрибан 75 фоизи одамони Аврупои Марказӣ аз даштҳои Русия авлоди худро доштанд. Ин намояндагони фарҳанги сафолини қолинӣ аҷдодони одамони фарҳанги дигар буданд – ҷоҳ, ки дар қаламрави байни Днепр ва Волга зиндагӣ мекард. Ин метавонад тасдиқи гипотезаро дар бораи он, ки фарҳанги сафоликаи қолин ё дар зерӣ ҷоҳ ба вучуд омадааст ва ё намояндагони он ба яке аз қаблӣ саҳт таъсир карда буданд. Олимони инчунин қайд мекунанд, ки одамони фарҳанги ҷоҳ метавонанд ба Аврупо технологияи аз ҳама мувофиқро барои он замон паҳн кунанд, алахусус, ҳаракат бо ҷарҳ. Ин, алалхусус, аз он шаҳодат медиҳад, ки мошинҳои ҷарҳдор ва аспҳои хонагӣ дар Аврупо тақрибан 5—6 ҳазор сол пеш пайдо шудаанд. Ҳадди аққал нисфи мардуми аврупоӣ авлоди фиръавнҳои Миср ва бахусус хешовандони Тутанхамун мебошанд. Биологҳо таҳқиқоти қолиби таҳлили ДНК-и хромосомаи Y – хромосомаи ҷинси мардро анҷом доданд.

Мутахассисон ҳаплотропҳои ба ном номаълумро омӯхтанд – маҷмӯи пайдоиши баъзе ДНК, аз ҷумла ҳам генҳо ва ҳам фазои байнибонкӣ, ки қариб ҳамеша дар хромосомаҳо бо ҳам меоянд. Пайвастанӣ ғайриоддӣ пораҳои алоҳидаи ДНК ба ҳамдигар бо он шарҳ дода мешавад, ки ҳангоми интиқоли маводи генетикӣ аз падару модар ба насл, он қисман вайрон мешавад ва дар натиҷа блокҳои тамоми ДНК-и модар ва падар ба хромосомаҳои кӯдакон омехта мешаванд. Бо таҳлили ин гаплотҳо ва муқоиса кардани онҳо бо одамони гуногун, олимони тавони-станд пайдоиши «соҳиби» худро муайян кунанд. Ҳаплотропҳо, ки дар хромосомаҳои ҷинсии мард ҷойгиранд, қолибанд, зеро он «яктарафа» ба мерос гирифта мешавад – танҳо аз падар

ба писар ва инчунин ДНК-и митохондри (ДНК дар органелҳои махсус мавҷуданд ва танҳо аз модар ба духтар мегузаранд). Мутаносибан, агар ду нафар дар як хромосомаи чинсии якхела ҳаплотипҳо дошта бошанд, ин маънои онро дорад, ки онҳо ҳешованданд. Бо гузашти вақт, мутацияҳои гуногун метавонанд дар ДНК гиранд, ки ба фаъолияти генҳо таъсир намерасонанд ё таъсир намерасонанд (аз сабаби безарарии онҳо онҳо ба мерос гирифта мешаванд ва тавассути интиҳоб аз аҳолии хориҷ карда намешаванд) ва бо баҳодиҳии шумораи чунин мутатсияҳо, муҳаққиқон муайян мекунанд, ки ин ё он гаплопус чӣ қадар тӯл кашидааст.. Мутобикии ин маълумотҳо, мутахассисон метавонанд бифаҳманд, ки аҷдодони аҳолии мухталифи инсон аз кучо ва чӣ гуна самти муҳочират ба вучуд омадаанд. Илме, ки чунин чизҳоро меомӯзад, геногеография номида мешавад. Муаллифони як пажӯҳиши нав аз маркази таҳқиқоти генеалогияи iGENEA дар Швейтсария танҳо таҳлили ҳаплотҳои гурӯҳи ДНК-ро аз боқимондаи фиръавн Тутанхамун (таваллуд Тутанхатхон), ки тақрибан аз соли 1333 то 1323 пеш аз милод ҳукмронӣ кардаанд, гузаронидаанд (гарчанде ки дар асл ин фиръавн кишварро роҳбарӣ накардааст, зеро дар лаҳзаи ворид шудан ба тахт ӯ даҳсола буд). Ӯ дар синни 19-солагӣ даргузашт. Нефертити модар ё модари ӯ буд ва шавҳари ӯ Акенатен (Аменхотеп IV) падари ӯст, он ҳангоми оташфишонии вулкони Санторин (Тир) тақрибан 1380 пеш аз милод ва як қатор заминчунбӣ, ки аз китоби библиявии «Хурӯҷ» маълум аст, Пас аз ин, фиръавн номи худро ба «Акенатен» «Ба писанди Атон» – диски офтобӣ иваз кард. Олимон тавонидаанд қисман пайдарпаии Тутанхамун Y-хромосомаро барқарор кунанд ва алахусус муайян кунанд, ки кадом гаплопҳо дар он мавҷуданд. Яке аз онҳо R1b1a2 шуд – ва агар барои аксарияти хонандагон ин маҷмӯи ҳарфҳо ва рақамҳо чизе намегӯянд, пас ин ба мутахассисон хуб маълум аст. Зиёда аз нисфи мардон дар Аврупои Ғарбӣ ин гаплопро дар хромосомаҳои Y мегиранд ва дар баъзе кишварҳо ҳиссаи ҳешовандони фиръавн наздик ба 70% аст (масалан, дар Фаронса ин гаплопҳо дар 60% мардон ва дар Испания – 70%). Тахминан, R1b1a2 тақрибан 9,5 ҳазор сол пеш дар аҳолии одамоне, ки дар соҳили Баҳри Сиёҳ зиндагӣ мекарданд, ташаккул ёфтааст. Тақрибан 9 ҳазор сол пеш, интиқолдиҳандагони ин глобулпора оҳиста-оҳиста ба шимолу ғарб ҳаракат мекарданд – маҳз онҳо маҳз кишоварзонро ба Аврупо оварданд. Гузашта аз ин, дар байни мисриёни муосир, ҳиссаи интиқолдиҳандагони глотропи R1b1a2 камтар аз як фоиз аст. Муаллифони як пажӯҳиши нав якҷанд фарзияҳоеро баррасӣ мекунанд, ки шарҳ медиҳанд, ки чӣ гуна дар Миср R1b1a2 камёфт метавонад ба хромосомаҳои Тутанхамун ворид шавад. Як вариант пешниҳод менамояд, ки гаплотопҳо дар ДНК -и хитҳо – мардуми ҳинду-аврупой, ки дар асри биринҷӣ дар Осиёи Хурд зиндагӣ мекарданд, «сайр кардаанд». Тақрибан 4400 пеш аз милод, баъзе хитҳо, ки дар он хромосомаҳои Y R1b1a2 мавҷуд буданд, ба Аврупо рафтанд ва дар давраи аз 2500 то 2300 пеш аз милод, хитҳои қисман ба Миср муҳочират карданд. Генеалогияи Тутанхамунро танҳо дар муддати кӯтоҳ метавон пайгирӣ кард, аз ин рӯ мумкин аст, ки фиръавни ҷавон решаҳои хитӣ, яъне ҳинду-аврупой дошта бошад.

Дар ҳазорсолаи якуми пеш аз милод д. ва дар асрҳои аввали даврони мо, қабилаҳои эронӣ аз сарматҳо ва скифҳо дар доманаи Дашти Бузург ҷойгир буданд. Ба гуфтаи олимон, инҳо наслҳои фарҳангии Андроново ва Срубная буданд. Даштҳои Урали Ҷанубӣ, ки сарҳади тақсими ин фарҳангҳо убура мекарданд, робитаҳои мутақобилаи байни онҳо як минтақаи равандҳои фаъоли этникӣ буданд, ки дар натиҷа ҷаҳони Сарматӣ ба вучуд омадааст. Истилоҳоти «сарматҳо» ва «савроматҳо» қаблан коллективӣ буда, маънои гуруҳи васеи қабилаҳои марбути нучумҳои аввалро доранд. Дар тавсифи муаллифони қадим мо номи баъзе ин қабилаҳоро меёбем: Aors, Alans, Roxolans, Сиракс, Язаматс, Яксаматс ва дигарон. Шояд ёдгориҳои ягонаи истироҳати ҳазорсолаи Сарматиён кӯҳҳои сершуморанд, ки баъзан 5—7 метр баландӣ доранд. Кӯҳҳои Савромат ва Сарматӣ бештар дар гурӯҳҳои дар ҷойҳои баланд, тепҳо, сиркҳо ҷойгиранд, ки аз он ҷо манзараи васеи даштҳои азим кушода мешавад.

Эйрянем-Ваэджа («фазои ориёӣ») – хонаи аҷдодии афсонавии эронии қадимӣ, ориёӣ; ба гуфтаи Видевдат (Вендидад, китоби якуми Авеста, маҷмӯаи китобҳои муқаддаси дини

қадимаи эронӣ, як навъ идомаи Ведаҳои эронӣ), он аз рӯйхати 16 «бехтарин» «маҳалҳо ва минтақаҳо», ки аз ҷониби Ахура Мазда барои инсоният сохта шудааст, оғоз меёбад (Мавод аз Википедия, энциклопедияи ройгон) Ин кишвар ҳамчун ҳамвори беохир тасвир мешавад, ки дарёи зебои Даити (Ваҳви-Датия) ҷорист. Ҳангоми офатҳои табиӣ аз ҷониби Ахура Мазда, ки ба кишвар фиристода шудааст, «мори сурх» ва зимистони даҳмоҳа номгузори шудааст. Шароити вазнини иқлимӣ «кишвари бехтарин» бахсро дар байни олимон ба вучуд меорад – масалан, Хелмут Гумбах ин фарқиятро бо талафи хате, ки дар матни Паҳлавии Авеста мавҷуд аст, шарҳ медиҳад: «ва он гоҳ: ҳафт моҳи тобистон ва панҷ моҳи зимистон», ки ба пурраи меёрҳои иқлимӣ ва ҷуғрофӣи Ҷануб мувофиқат мекунад Урал. Бисёр вақт дар ҷойгоҳҳои дигари Авесто ҳамчун ватани бостонии Заратуштра ва ҳамчун маркази ҷаҳон ёдрас мешавад. Аммо дар бораи олами ҳайвонот, дар Урали ҷанубӣ ҳазандагон – барфҳои ҳазандагон ҳоло ҳам ҳастанд.

Муаллифони қадимаи пеш аз милод Уралро – Ликос меномиданд, ки ба маънои юнонӣ «гурғ» аст, Птолемей – асри II. АД – Даикс, Земарха – 568 – Дайх, Ибни Фадлан – 921—922. – Ҷайх, ал-Идриси – 1154 – Руза, солгарди русҳо – 1229 – Яик, Виллем Рубрук – 1253 – Ягак, Н. ва М. Поло – 1265 – Ягат, Ибни Баттута – 1333 Улус, Харитаи Muscovy S. Herberstein 1549 – Яик, К.Н. Чалайрӣ – 1592 – Яик, «Китоб барои расмҳои калон» – 1627 – Яик, сарчашмаҳои русӣ – XVII—XVIII – дарёи Заполная, Фармони Екатерина II дар бораи иваз кардани дарё – 1775 – Урал. Номи Яик ва Дайкс, Дайх, Ягак ва ғайраҳо, ки ба он мувофиқанд, тақрибан 2 ҳазор сол боз пайдо шудаанд. Ба осонӣ пайҳас кардан мумкин аст, ки номи дарёи Даитя хеле монанд аст ба боло! Шояд номи дарё аз эронӣ-славянӣ сарчашма гирифта, маънои «додан» -ро дошта бошад. Ариас (ориёӣ) – номи халқҳоест, ки ба аврупоӣҳои ҳинду-аврупоӣ (пеш аз ҳама ҳиндуҳо-эронӣ) мансубанд. Наҷоди ориёӣ – истилоҳе, ки дар мафҳумҳои наҷодӣ барои истинод ба навъи «баландтар» -и наҷодӣ – ориёӣни зард, поягузори тамаддунҳои бузург истифода мешаванд. Этноними ориёӣ, ки ҳазорсолаҳо пеш аз он маънои «шудгори замин» -ро дошт ва баъдан ба номи мардуми ҳукмрон дар Ҳиндустони қадим табдил ёфт. Ин мумкин аст, ки байни калимаи «ориёӣ» ва калимаи умумие, ки дар решаи он барои ҳама славянҳои Балтика вучуд дорад, маънои ин мафҳуми ибтидоиро дорад. Калимаи латинии *aries* маънои *gam, aries*. Наздик ба он ва ҳамтои юнонӣ. Дар асоси мифологияи гимнҳои Ведик, ки онро ориёҳо ташкил медиҳанд, метавон хулоса кард, ки «ватани аслии қабилаи аҷдодии онҳо як кишвари мӯътадиле буд, ки ба иқлими марказии Русия шабоҳат дошт, кишваре ба тропикӣ ва сардҳои заминҳои наздик ба кутб ...». Ориёҳо бо қабилаҳои славянии Прото-Балтика ҷамоати наздике доштанд ё ҳатто ташкил мекарданд. Яке аз тасдиқи асосии илмӣ ин омезиши равшани санскрит аз ориёҳои ведикҳо бо славянҳо, баҳусус забонҳои славянии шарқӣ мебошад – аз ҷиҳати бунёди асосии лексикӣ, сохтори грамматикӣ, нақши устоҳо ва ғайра.

Соли 1993 дар Олтой пайдо шуд, ки мумияи «Маликаи Укок», тавре ки олимони муайян кардаанд, ба кавказҳо тааллуқ дорад. Гумон меравад, ки ин яке аз муҳимтарин кашфиётҳои бостоншиносии охири асри XX аст. Мувофиқи эътиқоди аҳолии бумии Олтой, вай муҳоҷизи замин ном дошт – даромадгоҳ ба салтанати зеризаминӣ. Дар мавриди миллатгароии «Маликаи Укок», бахсҳо ҳоло ҳам идома доранд. Таҳлили ДНК нишон дод, ки духтар ба наҷоди Кавказ тааллуқ дорад. Антропологҳо инчунин мегӯянд, ки «Маликаи Укок» «хусусиятҳои Қафқози Ҷанубӣ дорад ва либосҳои ҳинду-аврупоӣ мебошанд, на аслан туркӣ.» Тибқи маълумоти таҳқиқоти байнисоҳавӣ, «малика» дар синни 25-солагӣ вафот кард, вай ба табақаи миёнаи ҷомеаи Пазырик тааллуқ дошт ва тақрибан 2,5 ҳазор сол пеш зиндагӣ мекард. Ин далели муҳоҷирати мардуми ҳинду-аврупо на танҳо ба ғарб (Аврупо) ва ҷануб (Ҳиндустон), балки ба шарқ мебошад. Маълум аст, ки як гурӯҳи калони қабилаҳои кавказӣ «ди» дар асри 5 дар ғарби Чин зиндагӣ мекарданд ва баъдан бо хитоӣҳо омезиш ёфтаанд. Дар Сибири Ҷанубӣ дар ҳазорсолаи I пеш аз милод. ва ҳазорсолаи I пеш аз милод мардуми кавказии динлинҳо ғарқ шуда, пас бо қирғизҳо омезиш ёфтанд, инҳо Енисеи Қирғиз мебошанд.

Зарфҳо (мутаносибан): Аркайм, Аврупо, фарҳанги чоҳ.

Дар Авеста худои Ахура Мазда (рӯхонии бениҳоят донишманд) ба подшоҳи машҳури ориёии қадимӣ (ҳинду аврупой) Йим маслиҳат медиҳад, ки як девори азим – Варо созад ва дар он чо, барои ин девор «туҳми ҳамаи писарон ва духтарон, ки дар рӯи замин бузургтаринанд ва насли ҳама наслҳо» гузошта шудааст чорпоён ва туҳми ҳамаи растаниҳо. Ва ҳама чизро чуфт анҷом диҳед, дар ҳоле ки мардум дар Вар ... " Вараҷаи афсонавӣ аз 3 давра иборат буд, ки дар ҳамдигар якдигарро ихота мекарданд. Аз 9 гузариш, аз мобайн – 6, аз дарун – 3 гузаронид. Ва дар ин минтақа аз шамолҳои бад муҳофизат шуда, Яма 18 кӯча сохта, дар болои он тиреза сохт, ки он ба монанди дуди дуд аст. Меҳрубони тақаллуб дар пантеони бутпарастии славяни худои оҳангар Сварог буд (санскрит. «Сварга» – осмон). Тасвири Сварог ба Ҳефестус ва Прометейи Юнон наздик аст. Офтоб – Ҳа-Худо – дар мифологияи славяни писари Сварог ҳисобида мешуд. Дар тақвими халқии масехӣ, Сварог ба муқаддасони Козма ва Демян табдил ёфт – сарпарастони оҳангарон ва издивоч. Ҳузури худоён – сарпарастони қалбақӣ аз қадимтарин пайдоиши он шаҳодат медиҳад. Бо калимаи «Сварог», калимаи «Свастика» (Иқтибос) ба маънои фитрӣ шабех аст – салиб бо қиссаҳои кунҷҳои рост ҳамида шудааст, яке аз қадимтарин нақшҳои ороишӣ дар байни халқҳои Ҳиндустон, Чин, Чопон, ки аломати свастика низ аҳамияти динӣ дошт. Бо калимаҳои славяни «пухтан», «кафшер қардан» муқоиса кунед. Дар дашти Урал-Олтой, ёдоварӣ аллақай дар байни қабилаҳои скифии минтақаи Баҳри Сиёҳ (7—4 асри пеш аз милод) ва инчунин дар байни сарматҳо ва славянҳои дар асрҳои 4—6 пешрафта ба назар мерасад. зеро номи мӯрчаҳо. Дар асрҳои 10—11. маҳсулоти оҳан ва пӯлоди дар Русия пахншуда буданд ва истифодаи гуногун доштанд. Металлургии қадим одатан дар дасташон ғудохта шудани оҳан аз маъдани ботлоқ, ба ном «пухтупаз» -и оҳан ва истехсоли маҳсулоти гуногуни оҳанӣ, инчунин филм қардани мис, сурб, нуқра ва тилло, хусусан заргарӣ

буданд. Оташе истифода шуд, ки дар он лӯлаҳои маъдани ботлоқ аз боло ва поён бо ангишт пӯшонида мешуданд, ки оташ гирифта ба ҳарорати дилхоҳ гарм карда мешуд. Оҳани гудохта ба қаъри оташдон чорӣ шуд ва як миқдори часпак (критҳо) ташкил кард. Оҳангар онро бо тахтача гирифта, сипас онро ба тахта зада, шӯрхоро аз рӯи рӯи замин паст намуда, кунчи металлро коҳиш медиҳад. Рушди оҳан ба суръати намоёни рушд оварда расонид. Ғайр аз он, конҳои сурб ва мис ва ҳӯлаи биринҷии онҳо дар муҳити зисти аврупоиёни қадимаи Ҳиндустон амалан вучуд надоштанд, онҳо аз дигар қаламравҳо ворид карда мешуданд. Оҳанҳои оҳан назар ба мис ва сурб васеътар буданд, маъдани оҳан ба миқдори зиёд зери таъсири микроорганизмҳо дар ботлоқҳо ва обанборҳои пайдоиши об ташаккул ёфтааст. Ва масоҳати паҳншавии аврупоиёни қадимаи ҳинду-аврупо аниқ бо фаровонии кӯлҳо ва ботлоқзорҳо тавсиф мешуд. Баръакс мис ва сурб, дар замонҳои қадим дар ҳама ҷоҳо аз маъдани оҳани қавқаранг, кӯл, ботлоқ ва дигар маъданҳо оҳан истихроҷ мешуд. Шартӣ васеътари истифодаи металлургияи оҳан истифодаи раванди хом-панир буд, ки дар он камшавии оҳан аз маъдан дар ҳарорати дараҷаи 900 дараҷа ба даст оварда шуд, дар ҳоле ки оҳан танҳо дар ҳарорати 1530 дараҷа гудохта шуд, то бо усули оҳани хом оҳан истеҳсол карда мешуд, маъдан ба оташ афканда шуд ва пас аз оташ кушода шуд ва баъд дар ҷоҳо ё манбаҳои хурди гил, ки дар он ангишт гузошта шуда, ҳаво бо бодҳо мевазид, оҳан барқарор карда шуд. Овозаи дар поёни оташдон бударо муқоиса кунед (бо Кришна аз санскрит, даргирифта – «торик, сиёҳ», яке аз худоёни арзанда дар ҳиндуҳо). – пораи оҳани кунҷид, чароғ ва вазнашон захролудшуда, ки пас аз он ба пора-пора гарм карда шавад. Оҳанги фарёд аз нармии худ фарқ мекард, аммо дар замонҳои қадим усули ба даст овардани металлҳои саҳт тавассути маҳсулоти оҳанӣ ё сементкунии онҳо, яъне кальций дар ангишти устухон бо мақсади карбонизатсия пайдо шуда буд. Оташ барои истеҳсоли оҳан дар раванди истеҳсоли панир ҷоҳи наонқадар замин буд, ки аз он ҳаво аз бодҳо тавассути кубурҳои гилӣ гизо мегирифт, ки онро мо ҳангоми таҷдиди қадимаи Арқайм, Квинтана, Голлинг ва дигар деҳаҳо мушоҳида мекунем.

Дар натиҷа, ин нақшаҳои сохтмонӣ муқаддас доништа шуданд ва онҳо дар вариантҳои мухталифи криптографӣ дубора ривож дода шуданд, аз ҷумла дар шакли свастика, домни ибтидоӣ ба сохторҳои цилиндрӣ аз сангҳо ё гил сохта шуда, ба боло тангтар мешуд, аз ин рӯ намуди свастика, салиб бо ақрабо дар кунҷҳои рост ҳамида мешуд. Аз поён каналҳо ҷойгир карда шуданд, ки дар он ҷо кубурҳои сопо гил ҷойгир карда шуда, мӯйҳои чармӣ ба онҳо пайваст карда шуданд ва бо ёрии онҳо ҳаво ба оташдон андохта шуд. Ин тарҳҳо ба намудҳои гуногуни салибҳо шабоҳат доштанд, ки баъдтар дар ҳиндуҳо, буддизм, насронӣ дифоъ карда шуданд. Салиб дар мадҳияҳои то замони Масеҳ эҳтиром карда мешуд. Тасвирҳои ӯ ҳангоми ҳафриёти археологӣ дар ғӯшаҳои гуногуни олам, аз ҷумла дар Амрикои Ҷанубӣ ва Зеландияи Нав кашф карда шуданд. Муайян карда шуд, ки вай ба ҳайси нишони ибодати халқҳои дигар ҳамчун рамзи оташ хизмат мекард, ки дар ибтидо онҳо аз тахтачаҳои ду ҷӯбдаст, рамзи офтоб ва ҳаёти ҷовидонӣ истихроҷ шуда буданд. Аллақай дар замонҳои қадим, барои коҳиш додани нуқтаи обшавии металлургҳо, онҳо ба истифодаи фторитҳо (фтор, фторитҳо бо рангҳои гуногун омадаанд: рангест, зард, сабз, камранг рангин) ва метавонистанд пӯлодро дар ҳарорати аз 1100 – 1200 дараҷа, ба ҷои 1530—1700 дараҷа, гиранд. ки ба мо имконият доданд, ки ҳангоми коркарди пӯлод сӯзишвории кам (сӯзишворӣ ё ангишт) -ро ба даст орем ва аз маҳсулоти хеле оҳанин истифода барем.

Ч. Ч. Фрейзер, Филиали тиллоӣ, (Фрейзер Ч. Г., тиллоӣ Бут, Лондон, 1923), Москва, Нашри адабиёти сиёсӣ, 1986, сах. 158: «Маъбади асосии литвониён ҳудои раъду барқ ва Перкунас ё Перкунс буд, ки ба Зевс ва Юпитер шабоҳат дошт. Дарахтони пӯст ба вай бахшида мешуданд ва вақте миссионерони масеҳӣ онҳоро буриданд, сокинон ошкоро норозигии худро баён карданд. Ба шарафи Перкунас, чароғҳои ҷовидон сӯхтанд, бо ҳезумҳои дарахтони баъзе Нанги, агар чунин сӯхтор хомӯш мешуд, дубора пораҳои дарахти муқаддасро фурузон мекарданд. Чандауси, ва занон -. lindens ин mozh-но хулоса, ки Чандауси дида шудаанд, мард будан, ва li-rah -. занон» Дар робита бо тасдиқи патриархат дар байни халқҳои хинду-аврупой, пӯст ба дарахти «муқаддас», ва линден дарахти «бад» шуд. «Линден» ба забони русӣ қалбақӣ, қалбақӣ номида мешавад. (ҳамон ҷо, с. 580). Вақте ки оташ хомӯш карда шуд, бо ёрии ду тахтачаҳои ба шакли шохасарбуда, прототипи салиби оянда: «Дар Уэлс, чароғҳои Белтан, маъмулан, дар аввали моҳи май сӯзонда шуданд; аммо санаи ин маросим аз 30 апрел то 3 май идома ёфт. шохҳои ҷӯбро, ки аз тавсифи зерин бармеояд: «Оташ ба ин монанд фурузон шуд. Нӯҳ нафар чайбҳои худро ба дарун партофтанд, то ягон танга ва як порча металл набошанд. Сипас, онҳо ба ҷангалҳои ҳамсоя ворид шуда, нӯҳ дона ҳаси гуногун ҷамъ карданд. Ҳама чиз дар ҷое, ки оташ бояд хомӯш карда мешуд, ба вуқӯъ омад. Дар атрофи замин ҳезум кашида шуд ва дар дохили он ҳезум ҳезум пӯшида шуд. Воқеан халқии оташро пӯшида, рӯйдодро мушоҳида мекарданд, ки яке аз онҳо ду ҷӯбро ба даст гирифта, то шуста бурд. То даме ки оташ пайдо шуд, оташ ба болои шохии оташ афрӯхт ва дере нагузашта оташи азиме ба амал омад. Баъзан ду оташ як тараф ба сӯи дигар гузошта мешуданд. Ин чароғҳо – як ё ҳарду – онҳо coelcerth (тарҷума: оташинҳо) номида шуданд. Пирожни мудаввар аз шӯрбо ва ҳамир ба ҷаҳор қисм тақсим шуда, дар як ҳалтача аз орд ҷойгир карда шуданд ва ҳар кадоме аз он як порча аз орд гирифта бурд. Қисми охири ба он касе, ки сумкашро нигоҳ медошт, рафт. Онҳое, ки аз орди яклухт як порчаи тортро кашида буданд, бояд се маротиба аз болои аланга ҷаҳида ё се маротиба дар байни ду оташ, ки ба гуфтаи онҳо ҳузур доштанд, ҳосили фаровон ваъда кардаанд. Нидои доду фарёди одамоне, ки аз алангаи оташ ҷаҳида мегаштанд, дар тамоми ноҳия шунида мешуд. Онҳое, ки як порчаи кулчаи ҷӯшонро бароварда буданд, суруд хонданд ва рақс карданд ва дастанахро шапиданд, ки соҳибони шикорчиёни яклухтро баланд карданд, аз болои оташ

бархостанд ё дар байни ду оташ давиданд. «Фрейзер инро истисно намекунад» ... пеш аз ба ҷангалҳои зичи Аврупо ворид шудан., ориёӣҳо воқеан, тавре ки баъзе муҳаққиқон мӯътақиданд, бо ҷароғҳои худ дар даштҳои азими Русия ва Осиёи Марказӣ саргардон шуда буданд ...»(Ҳамон ҷо, сах. 662—663).

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.